

॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ श्वश्रूश्वशुरयोः ज्येष्ठत्वात्पुत्रराष्ट्रपांडोः पितृसमस्तेनकुंत्याः सश्वशुरइति ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ पुरोद्यतान्पुराद्वहिर्गंतुमुद्यतान् विदुलायावचोभिः
 कर्णस्मरेथाः सततंसंग्रामेष्वपलायिनं ॥ अवकीर्णो हिसमरेवीरोदुःप्रज्ञयातदा ॥ ११ ॥ आयसं हृदयं नूनं मंदायाममपुत्रक ॥ यत्सूर्यजमपश्यंत्याः शतधानविदी
 र्यते ॥ १२ ॥ एवंगतेतु किं शक्यं मया कर्तुमरिंदम ॥ मम दोषो यमत्यर्थं ख्यापितो यन्नसूर्यजः ॥ १३ ॥ तन्निमित्तं महाबाहो दानं दद्यास्त्वमुत्तमं ॥ सदैव भ्रातृभिः
 सार्धं सूर्यजस्यारिमर्दन ॥ १४ ॥ द्रौपद्याश्च प्रिये नित्यं स्थातव्यमरिकर्शन ॥ भीमसेनोर्जुनश्चैव नकुलश्च कुरूद्वह ॥ १५ ॥ समाधेयास्त्वयारजंस्त्वय्यद्यकुलधूर्ग
 ता ॥ श्वश्रूश्वशुरयोः पादान् शुश्रूषंती वने त्वहं ॥ गांधारी सहिता वत्स्येतापसीमलपंकिनी ॥ १६ ॥ वैशंपायन उवाच ॥ एवमुक्तः स धर्मात्मा भ्रातृभिः सहि
 तो वशी ॥ विषादमगमद्भीमान्न च किंचिदुवाच ह ॥ १७ ॥ मुहूर्तमिव तु ध्यात्वा धर्मराजो युधिष्ठिरः ॥ उवाच मातरं दीनश्चिंताशोकपरायणः ॥ १८ ॥ किमिदं ते
 व्यवसितं नैवं त्वं वक्तुमर्हसि ॥ न त्वामभ्यनुजानामि प्रसादं कर्तुमर्हसि ॥ १९ ॥ पुरोद्यतान्पुरात्स्मानुत्साद्य प्रियदर्शने ॥ विदुलायावचोभिस्त्वं नास्मान्संत्य
 कुमर्हसि ॥ २० ॥ निहत्य पृथिवीपालान् राज्यं प्राप्तमिदं मया ॥ तव प्रज्ञामुपश्रुत्य वासुदेवान्न रर्षभात् ॥ २१ ॥ कसा बुद्धिरियं चाद्यभवत्यायच्छुतं मया ॥ क्षत्र
 यर्मे स्थितिं चोक्ता तस्याश्च यवितुमिच्छसि ॥ २२ ॥ अस्मानुत्सृज्य राज्यं च क्षुषाहीमायशस्विनि ॥ कथं वत्स्यसि दुर्गेषु वनेष्वद्य प्रसीद मे ॥ २३ ॥ इति बाष्पकला
 वाचः कुंती पुत्रस्य शृण्वती ॥ सा जगामाश्रुपूर्णाक्षी भीमस्तामिदमब्रवीत् ॥ २४ ॥ यदाराज्यमिदं कुंतिभोक्तव्यं पुत्रनिर्जितं ॥ प्राप्तव्याराजधर्माश्च तदेयं ते कु
 तोमतिः ॥ २५ ॥ किं वयं कारिताः पूर्वं भवत्या पृथिवीक्षयं ॥ कस्य हेतोः परित्यज्य वनं गंतुमभीप्ससि ॥ २६ ॥ वनाच्चापि किमानीता भवत्या बालकावयं ॥ दुःख
 शोकसमाविष्टौ माद्री पुत्राविमौ तथा ॥ २७ ॥ प्रसीद मातर्मागास्त्वं वनमद्यशस्विनि ॥ श्रियं यौ धिष्ठिरीं मातर्भुंक्ष्वतावद्वलार्जितां ॥ २८ ॥ इति सानिश्चितैवा
 शुवनवासाय भाविनी ॥ लालप्यतां बहुविधं पुत्राणां नाकरोद्वचः ॥ २९ ॥ द्रौपदी चान्वयाच्छुश्रूविषण्णवदना तदा ॥ वनवासाय गच्छंतीं रुदती भद्रया सह ॥
 ॥ ३० ॥ सा पुत्रान् रुदतः सर्वान् मुहुर्मुहुर्वेक्षती ॥ जगामैव महाप्राज्ञा वनाय कृतनिश्चया ॥ ३१ ॥ अन्वयुः पांडवास्तां तु सभृत्यांतः पुरास्तथा ॥ ततः प्रमृज्य सा
 श्रूणि पुत्रान्वचनमब्रवीत् ॥ ३२ ॥ इति श्रीमहाभारते आश्रमवा० आश्रम० कुंतीवनप्रस्थाने षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ १३ ॥

उत्सास उत्साह युक्तान् कृत्वा ॥ २० ॥ ११ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ भद्रया सुभद्रया ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ इति आश्रमवा० नै० भारतभा० षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ १३ ॥